

Het menselijk epos van de Canadese teerzanden

Fort McMurray zou het symbool kunnen zijn voor het Canadese sprookje dat in de jaren tachtig volop werkelijkheid wordt. Terwijl elders in de wereld de dreiging van een energietekort met de dag meer actueel wordt, ligt hier het als een paddestoel uit de grond geschoten centrum dat het land met een gerust hart de eeuwwisseling tegemoet doet gaan. Met hun behoefte aan olie voor hun goedverwarmde woningen en aan benzine voor de auto's waarmee enorme afstanden moeten worden overbrugd, zijn de Canadezen energieverbruikers bij uitstek. Niet het minst hierdoor zal tegen het jaar 2.000 de vraag naar fossiele brandstoffen tweemaal zo groot zijn als vandaag.

Om aan de stijgende behoefte aan energie te kunnen voldoen heeft Canada naast zijn waterkracht- en kerncentrales ruime voorraden aardgas, steenkool en olie. De voornaamste reserves liggen echter nog vrijwel onberoerd. Het zijn de zogenaamde *teerzanden*, die al tientallen miljoenen jaren in de barre bodem rusten van noordelijk Alberta. Toch houdt de natuur hier een ondergrondse olievoorraad opgesloten die groter is dan de legendarische olierijkdom van het thans nog overheersende Saoedi-Arabië.

Dat Canada deze eigen bodemrijkdom zolang heeft laten rusten, heeft een dubbele reden. Technisch zowel als economisch. Door de lage prijs waarmee de OPEC-landen zich tot voor kort tevreden stelden, kon het land zich rustig voorloven zijn eigen reserves te verwaar-

De hoge prijzen van de OPEC-landen hebben het winnen van de duurste olie ter wereld rendabel gemaakt

lozen. Pas door de oliecrisis van 1973-'74 en de daarop gevolgde snelle opwaartse ontwikkeling van de olieprijs werd de gemiddelde verbruiker, in casu de belastingbetaler, met zijn neus op de harde feiten gedrukt. Alleen al vorig jaar moest er een rekening van 4,3 miljard dollar worden vereffend met de buitenlandse leveranciers.

Om het land van dit verlammeende gevoel van afhankelijkheid te bevrijden wordt sinds enkele jaren volop gewerkt aan de realisatie van een project dat in omvang mag worden vergeleken met de inspanningen die de ruimtevaart hebben mogelijk gemaakt. Een leger van tienduizenden werkers heeft daartoe bezit genomen van de dunbevolkte streken van noordelijk Alberta. Op weg naar de verwezenlijking van Canada's nationale droom: ontginning van de oliehoudende teerzanden, die de onafhankelijke energievoorziening moeten helpen waarborgen van het land.

De federale en provinciale regeringen gaven hun steun, en het particuliere bedrijfsleven haakte erop in met de grootste investeringen uit de geschiedenis. Met de miljardenstroom aan dollars die hiermee gepaard gaat, groeien ook de technologische mogelijkheden om olie te winnen uit de Canadese teerzanden.

De hoge prijzen van de OPEC-landen hebben het winnen van deze eigen Canadese olie rendabel gemaakt.

Hoofdplaats Fort McMurray

In dit stadium worden met erkentelijkheid de namen genoemd van de verre pioniers die ruim vierhonderd kilometer benoorden Edmonton hun primitie-

ve handelsposten stichtten. Men spreekt weer over de ontdekkingsreiziger Peter Pond, die rond 1778 de delta bereikte van de Athabasca en de Clearwater rivieren. Zoals ook telkens de naam naar bovenkomt van de jonge Henry Moberly, die hier in 1870 met acht van zijn helpers een voorraadmagazijn, een timmerwerkplaats en een onderkomen bouwde voor de jagers en de houtkappers van de Hudson's Bay Company, die vanouds zo'n voorname rol heeft gespeeld in de Canadese geschiedenis.

Moberly gaf zijn vestiging de naam van zijn opdrachtgever, William McMurray, die hoofdgagent was voor het noordelijke district van de Company, maar daarmee bezorgde hij Fort McMurray ternauwernood een bescheiden plaats op de kaart.

Er waren weliswaar verhalen over de Cree indiaan Wa-pa-su (de Zwaan), die in deze contreien zijn kano waterdicht maakte met het kleverige zwarte zand dat hij aantrof langs de oever van de rivier. Ook had de ontdekkingsreiziger Alexander Mackenzie reeds in 1787 de aanwezigheid van oliehoudend bitumen vermeld. Maar voorlopig had niemand behoefte aan deze wetenschap.

Er kwam pas beweging in de zaak, toen de Duitse graaf Von Hammerstein in 1906 bewust naar olie boorde. Overigens met weinig resultaat; hij vond alleen maar zout water! Na hem was het de geoloog Sidney C. Ells, die aanvankelijk niet veel verder kwam dan de aanleg van wegen met het bitumenhoudende zand. Ells had echter wel ontdekt, dat met behulp van veel heet water het bitumen van het zand kon worden losgemaakt. Op die gedachte werd dan weer door anderen voortgeborduurd.

Eén van de namen die wij daarbij ontmoeten is die van de onafhankelijke ondernemer R. C. Fitzsimmons, die in 1922 naar Fort McMurray was gereisd om daar op zijn beurt de mogelijkheid van oliewinning uit teerzand te onderzoeken. Maar ook hij kwam voorlopig niet verder dan een produkt dat voor alles en nog wat geschikt was — van dakbedekking tot en met een geneesmiddel tegen huidziekten —, behalve als vloeibare olie.

Fitzsimmons, die later gezelschap zou krijgen van anderen, was duidelijk een gedreven persoonlijkheid. Een man die voortdurend en in het grootste geheim werkte aan het verwezenlijken van zijn ideaal. Een van zijn grootste problemen vormde het verwijderen van vocht en klei uit de bitumenlaag, maar in het najaar van 1930 was hij toch wel zover gevorderd, dat de eerste 207 vaten (één vat heeft een inhoud van 159 liter) olie naar Edmonton konden worden verscheept. Pas toen realiseerden de inwo-

Inhoud

Kerstviering in Canada	1
Het menselijk epos van de Canadese teerzanden	2
Kamperen in de Canadese Nationale Parken	5
Actualiteiten	8